

Hoop moet je leren zien

Hilversum, 9 november 2024, Bert Buirma

Naast mijn taken als echtgenoot van Gabriella, vader van 5 kinderen en grootvader van een aantal kleinkinderen, ben ik actief in de ouderen zorg. In hoofdzaak als bestuurder van RK Zorgcentrum Roomburgh in Leiden en daarnaast als voorzitter van de raad van toezicht van het Johannes Hospitium in Vleuten. Voor beide omgevingen geldt dat het einde van het leven voor de bewoners en de gasten hierop aarde dichtbij komt. In het verpleeghuis ligt dit rond het jaar en in het hospice rond de 3 weken. Het begrip hoop van onze gasten en bewoners zal dan ook gericht zijn op de laatste dagen, niet te veel pijn, niet te veel achteruitgang of op het leven na dit leven.

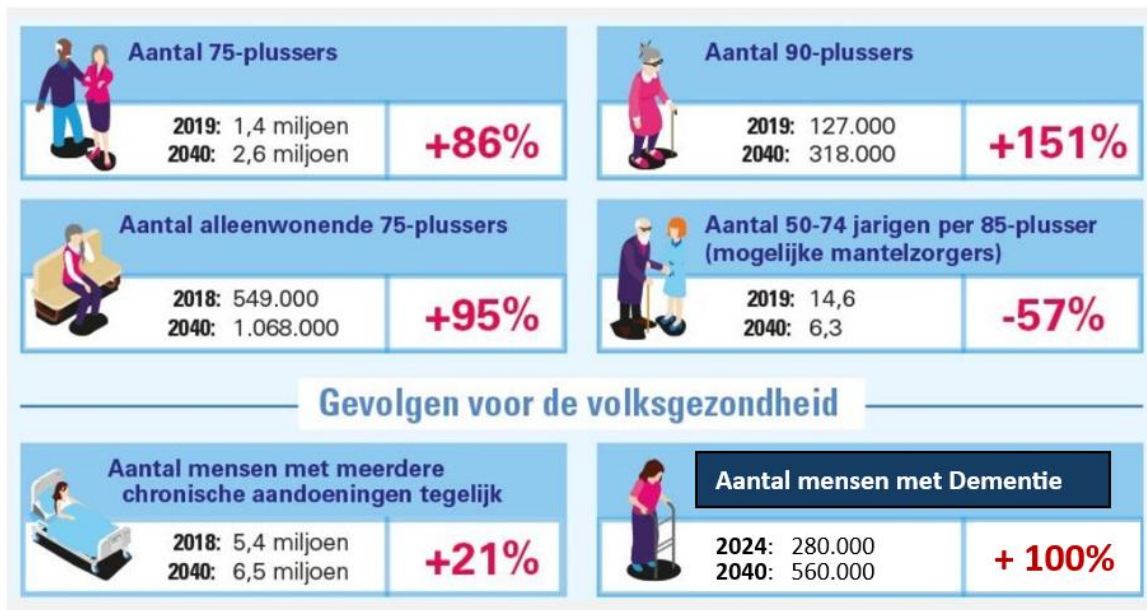
Voor beide omgevingen geldt dat de medewerkers, vrijwilligers en familie zich dagelijks inzetten om de ouderen te ondersteunen. Niemand van deze mensen doet dit voor het geld en zit dus ander motief achter. Het geeft hen een leven van betekenis om te zorgen voor hun medemens. Het gebod eert uw vader en uw moeder, vrij geformuleerd, eert de ouderen, wordt hier in ieder geval volop geleefd. Of dit nu bewust of onbewust is, ik zie het als een prachtige getuigenis en een krachtig beeld van hoeveel betekenis het krijgt om dit gebod te volgen. Dat geeft hoop, ook voor de andere geboden toch?

In dit voorjaar kwam de burgemeester van Utrecht. Sharon Dijksma, bij ons bezoek in het hospitium in Vleuten, naar aanleiding van ons 30 jarig bestaan. Zij kreeg een rondleiding en sprak met één van de gasten. Zij was echt onder de indruk en haar assistent was compleet in tranen. Na afloop van het gesprek sprak een groepje vrijwilligers met haar en daar was ik bij. De burgemeester vroeg aan de vrijwilligers of zij het niet zwaar vonden om voor de gasten zorgen en steeds zo te worden geconfronteerd met de dood. En het leek als of het antwoord was ingestuurd, maar dat was niet zo. In koor zeiden ze, wij beleven hier juist het leven en niet de dood. Een prachtige paradox, die wij zien bij best een flink aantal mensen, in het hospitium, maar ook in het verpleeghuis: naar mate het einde nadert, krijgen andere zaken steeds meer betekenis. Dat zijn vaak kleine zaken, geen grote zaken meer, de betekenis gaat naar het kleine. Wat een parallel met ons geloof. Laat de kleine tot mij komen. Dit wordt vaak afgebeeld met een groep kinderen, maar ik zie ook zoiets bij de ouderen die steeds meer een beetje ondersteuning hebben en wiens wereld steeds kleiner wordt. Ons hele geloof getuigt hiervan het gaat niet om de grote, de rijke, het gaat om de kleine, de kwetsbare. Ook hier dagelijks een teken van hoe ons geloof actueel is, het realistisch. Als het maar wilt zien, is het zeker een teken van hoop.

In de zorg in het algemeen en dus ook in de ouderenzorg steven wij af op een groot probleem. Ik wil het geen crisis noemen, want alles heet tegenwoordig crisis, maar de onderwerpen zijn complex. Als gevolg van de demografische cijfers steven wij af op een enorme groei aan zorgvraag als gevolg van de steeds grotere groep ouderen.

Ik noem een paar cijfers:

Impact van de vergrijzing

Wij hebben voor de ouderen zo'n 400.000 woningen nodig.

De zorg voor ouderen is nog niet zolang geleden, zo'n 75 jaar geleden pas een overheidstaak geworden. Daarvoor speelden religieuzen en caritas een grote rol voor de mensen die geen familie hadden. En anders zorgde de familie voor elkaar. In heel veel landen in de wereld is dit nog steeds zo.

Met de hiervoor genoemde cijfers en trends gaat de overheid dit dus niet oplossen! Wij moeten dit met elkaar gaan oplossen, familie, vrijwilligers, en hulpmiddelen. De maatschappij seculariseert en wordt steeds individueler. De oplossing voor bovenstaande uitdagingen staan daar precies haaks op: wij hebben betekenis nodig en wij moeten het met elkaar doen.

Hoop biedt een toevluchtsoord voor mensen die af willen van pessimisme, angst of vrees. Het versterkt onze moed en mobiliseert onze energie en levenskracht. Het verbetert onze stemming en richt ons creatieve denken. Hoop draagt ook bij aan onze neiging om anderen te helpen die in nood zijn, inclusief vreemden en geliefden. Het is een van de grote menselijke motivators, die een gevoel van doel en aspiratie teweegbrengt in wanhopige tijden.

De noodzaak om het op te lossen drijft de maatschappij in een richting van meer samenhang en betekenis. De stap richting het geloof wordt dat steeds kleiner, wij hoeven ons alleen nog af te vragen waar de bron vandaan komt. Ons geloof. Alles ligt klaar, wij moeten het alleen nog de goede woorden geven. Dat geeft hoop en optimisme ook voor onze kerk.

Ik zie een grote parallel tussen enerzijds een bloeiende kerkgemeenschap, een parochie en anderzijds de groep vrijwilligers van ons hospice of in ons verpleeghuis.

In een kerkgemeenschap, komt rijk en arm bij elkaar, maakt eigenlijk niet, het geloof bindt. Zij ontmoeten elkaar en hebben een doel dat buiten hen zelf ligt. Zij laten zich herbronnen en geloven in een God die liefde is. Als je kijkt naar de vrijwilligers, zie je dat zij bij elkaar komen, rijk en arm, maakt eigenlijk niet uit, er is doel buiten zichzelf, namelijk het zorgen voor de ouderen. En men doet dit met liefde. De stap naar het geloof lijkt mij dan nog maar heel klein. Dat geeft hoop voor de toekomst van ons geloof en hoop voor de toekomst van de ouderen zorg. Wij moeten wel!

Hoop is een universele en krachtige menselijke behoefte en een integraal onderdeel van ieders leven.

Hoop vereist woorden, gedachten en symboliek om toekomstige gebeurtenissen te overdenken en inspiratie te blijven voeden. De symboliek van een gedenkdienst met Allerzielen of zoals in het hospice een paar keer per jaar is zeer krachtig. De namen noemen van de overledenen het zijn in feite allemaal religieuze uitingen van hoop en van respect. Wij hebben in Roomburgh een ritueel van uitgeleide, waarbij afscheid wordt genomen van de overleden. Dit gebeurt via de hoofdingang via een haag gevormd door het personeel en een klein gedachtenis woordje.

Er zijn talloze verhalen van hoop, onze bijbel staat er vol van, maar de verhalen van onze medewerkers en de vrijwilligers getuigen hier ook van.

Hoop is van nature optimistisch en activistisch en moedigt ons aan om te werken aan het overwinnen van problemen en tegenslagen. In de ouderenzorg zijn die er natuurlijk volop, individueel, op organisatieniveau en in de hele sector.

Zelfs als er ogenschijnlijk weinig mogelijkheden zijn om aan ellende te ontsnappen, hebben mensen volgehouden, vasthoudend aan dunne draadjes hoop, maar toch de moed bijeengeraapt.

Misbruikte hoop kan ook zelfvernietigend worden. Tijdens de Amerikaanse verkiezingen gaven beide kandidaten hoop, de een met een wat zwarte kijk op de wereld, de ander met een optimistische blik, maar beiden met weinig inkijk in hoe de zaken op te lossen. Het risico is dan aanwezig dat valse hoop wordt gecreëerd. Valse hoop gebaseerd op complottheorieën of misinformatie, of op demagogische leiders, kan uiteindelijk misleidend of destructief blijken te zijn. Evenzo kan passief wachten tot een vreselijke situatie vanzelf oplost - of, omgekeerd, altijd een onvermijdelijke ramp verwachten ("De lucht valt!") demoraliserend en zelfdestructief zijn.

De huidige tijden hebben ertoe geleid dat veel mensen zich opmerkelijk gestrest, waakzaam en reactief voelen. We leven in tijden van verhoogde angst en onzekerheid, vrees en ontzag, en wantrouwen jegens onze politieke leiders, en erger nog, elkaar.

Wanneer we in zo'n diepe beroering van pessimisme zitten, moeten we allemaal onze "innerlijke kaarsen" van hoop aansteken, die dienen als een aansporing om te overwinnen.

De dagelijkse zorg voor onze kwetsbare medemens, is voor velen zo'n innerlijke kaars. Iets goeds doen voor de ander, heel concreet, heel dankbaar. Dit creëert hoop, daarmee is ons vak van nog grotere betekenis dan alleen maar "zorgen voor". Het is een essentieel onderdeel van onze beschaving. Regelmatig krijg ik te horen dat mensen een angst of weerzin hebben bij het verpleeghuis. Dan nog liever euthanasie wordt dan gezegd. Hoe ontstellend belangrijk en missionair is dan om hier iets tegen over te zetten, om juist een zichtbare tekenen van hoop te zijn. Wanneer wij deze geest zouden kunnen voortzetten richting onze missie als christen, namelijk het helpen de ander naar het geloof te brengen, worden de zorgmedewerkers de pelgrims van de hoop, ook voor ons geloof.

Zo beziend is hoop noodzakelijk om de toekomst tegemoet te kunnen zien. Met onze inzet in de (ouderen) zorg zijn wij deze tekenen van hoop!